

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Van publieke opinie naar 'vrede door recht' [Bespreking van: M. Abbenhuis (2019) The Hague Conferences and International Politics, 1898-1915]

Kruizinga, S.

DOI

[10.5117/TVGESCH2019.2.008.BESP](https://doi.org/10.5117/TVGESCH2019.2.008.BESP)

Publication date

2019

Document Version

Final published version

Published in

Tijdschrift voor Geschiedenis

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kruizinga, S. (2019). Van publieke opinie naar 'vrede door recht' [Bespreking van: M. Abbenhuis (2019) The Hague Conferences and International Politics, 1898-1915]. *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 132(2), 323-325. <https://doi.org/10.5117/TVGESCH2019.2.008.BESP>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (<https://dare.uva.nl>)

Maartje Abbenhuis, *The Hague Conferences and International Politics, 1898-1915* (Bloomsbury; Londen, 2018) 304 p., ill., £85,00 ISBN 9781350061347

Van publieke opinie naar ‘vrede door recht’

In 1899 en 1907 werden in Den Haag twee grote internationale conferenties gehouden, die in het Nederlands vaak worden aangeduid als de ‘Haagse vredesconferenties’. Tijdens deze conferenties werd door de gedelegeerden van een groot aantal, vooral Europese, landen overeenstemming bereikt over een aantal ‘conventies’. Deze conventies waren in feite multilaterale verdragen waarin afspraken werden gemaakt over het gedrag van regeringen, krijgsmachten en individuen in oorlogstijd, de verhouding tussen oorlogvoerende en neutrale landen, en internationale arbitrage van internationale disputen. In 1915 was een derde conferentie gepland waarin onderhandeld zou worden over een permanent hof van arbitrage dat in Den Haag gevestigd zou worden, maar het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog maakte dat onmogelijk.

Juist doordat de Eerste Wereldoorlog schijnbaar een einde maakte aan de ‘Haagse’ belofte van een aan regels gebonden oorlogvoering en arbitrage als alternatief voor geweld, zijn de Haagse

vredesconferenties door historici decennialang nogal stiefmoederlijk behandeld als een naïeve maar nobele mislukking of, cynischer, als een duidelijk bewijs van de hypocrisie van de vroegtwingigste-eeuwse nationalistisch-oorlogszuchtige elites. Anderzijds worden de Haagse conventies, door experts op het gebied van het internationaal recht, juist gezien als een kernmoment in de ontwikkeling van hun vakgebied. De Haagse conventies waren de eerste erkende internationale afspraken over de inhoud en de toepassing van internationaal recht. Zonder Den Haag geen Geneefse Conventies, geen Volkenbond, geen VN, geen Internationaal Gerechts- of Strafhof, en zou de Hofstad zich niet tooien met het zelfgekozen blazoen ‘Stad van Vrede en Recht’.

Abbenhuis stelt in haar nieuwe boek een synthese tussen deze twee gezichtspunten voor. Ja, Den Haag was een enorm belangrijk moment in de ontwikkeling van het internationaal recht en van allerlei andere ‘internationalistische’ ideeën. Nee, Den Haag kon de Eerste Wereldoorlog niet

voorkomen, en nee, lang niet iedereen was overtuigd van het nut van de Haagse deliberaties, van internationalisme in het algemeen of zelfs maar van pogingen om oorlogen in te dammen of te voorkomen. Maar veel mensen waren dat wel: in de internationale media, stelt Abbenhuis, was vanaf 1899 Den Haag een ware hype. Die hype had op haar beurt weer effect op de gedelegeerden en hun regeringen. Zo is haar boek vooral een studie van 'the power of public opinion in international affairs' (p. 2).

Abbenhuis' boek laat, op basis van uitgebreid maar af en toe wat willekeurig onderzoek in (gedigitaliseerde) kranten en archieven, zien dat de vredesconferentie in alle delen van de wereld driftig werd bediscussieerd. In opvallend veel media werden wel degelijk hoge verwachtingen gekoesterd van de vredesconferenties en internationale betrekkingen en conflicten werden meer gezien in 'Haagse' termen. Daarbij is vooral belangwekkend dat de vraag in hoeverre oorlogen 'correct' of 'beschaafd' werden gevoerd, steeds meer werd ingekaderd door de letter of de geest van de Haagse conventies. De discussies hierover bereikten, stelt Abbenhuis, een ongekende hoeveelheid mensen: de Europese, Amerikaanse en Japanse (informele) wereldrijken waren doorsneden met telegraafkabels en zelfs in de uithoeken van die rijken werd het debat gevoerd. Uiteraard deed niet iedereen mee: juist omdat noties van internationaal recht nog nauw verbonden en exclusief voorbehouden waren aan de 'blanke beschaving', bleef het een westers onderonsje waar anderen alleen op westerse voorwaarden aan meegedaan mocht en kon worden..

Naar dat westers media-onderonsje werd wel geluisterd, stelt Abbenhuis. De

gedelegeerden, regeringsleiders, militairen, koningen en keizers waren zich bewust van de kracht van de publieke opinie en voelden zich daardoor gedwongen om Den Haag en het internationalistische geluid serieuzer te nemen. Dat bleek al in Den Haag zelf: de gedelegeerden op de eerste vredesconferentie beschouwden het aanvankelijk vooral als een beleefdheidsbezoek, bedoeld om Tsaar Nicolaas II, die in 1898 het initiatief voor een internationale ontwapeningsconferentie had genomen, niet voor het hoofd te stoten. Maar onder druk van de 'publieke opinie' werden er wel degelijk concrete resultaten geboekt, en die resultaten waren, zeker in de periode tot en met het uitbreken van de Grote Oorlog, ook iets waard.

Daarmee voegt Abbenhuis echt iets toe aan het debat over internationalisme in de negentiende en twintigste eeuw. Desondanks is haar centrale stelling, dat dankzij 'the world ascribing promise and expectation to The Hague' de conferenties, de conventies en de stad waar zij tot stand kwamen de internationale politiek konden veranderen, moeilijk hard te maken. Dat komt doordat, zoals Abbenhuis overigens zelf ook toegeeft, de positieve pers over Den Haag niet noodzakelijkerwijs de overhand had. Er was ook cynisme, wantrouwen, en de notie dat arbitrage en internationaal recht niet (altijd) te verenigen zijn met patriotisme, martialiteit, of het gerechtvaardigd eigenbelang van naties. Welke rol dit tegengeluid had blijft onduidelijk, zodat af en toe de indruk ontstaat dat Abbenhuis maar de helft van het verhaal vertelt.

Daarbij komt dat Abbenhuis veelvuldig de term 'public diplomacy' gebruikt, maar die lijkt te interpreteren als eenrichtingsverkeer van de media naar de politiek. In

de historische, maar ook de Internationale Betrekkingen-literatuur wordt de term juist gebruikt voor overheidsactiviteiten die zich richten op buitenlands publiek met het doel ook over de grens steun te verwerven voor bepaalde doeleinden. Abbenhuis besteedt juist weinig tot geen aandacht aan de rol van overheden: hoe probeerden zij de publieke opinie rondom de vredesconferenties en het internationalisme te beïnvloeden? En dat is jammer, omdat daarmee de indruk ontstaat dat de gedelegeerden in Den Haag weinig meer waren dan speelballen van (een deel van) de publieke opinie: daarmee doet ze zowel de ingewikkelde publieke sfeer van

het fin de siècle als de al even ingewikkelde relatie tussen regering en geregeerden in deze periode tekort.

Desondanks is *The Hague Conferences and International Politics* vlot en mooi geschreven, rijk geïllustreerd en vooral een belangrijk boek. De auteur laat overtuigend zien hoe belangrijk Den Haag en haar belofte van 'vrede door recht' is geweest voor het denken over oorlog en internationalisme, en dat de publieke opinie daar een belangrijke rol in heeft gespeeld.

Samuël Kruizinga, Universiteit van Amsterdam